

Ислом Нури

Иккинчи Ақаба байъати амалга ошиб, Ислом куфру жаҳолатга тўла саҳро ичидан ўзига бир ватан ҳосил қилиш имкониятига эга бўлгач – бу нарса даъват бошланганидан буён Ислом қўлга киритган энг катта ютуқ эди – Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мусулмонларга шу ватанга ҳижрат қилишларига рухсат бердилар.

Ҳижратнинг маъноси манфаатлардан воз кечиш, молу дунёни қурбон бериш, ёлғиз жоннинг ўзинигина асраб қолиш дегани эди. Ҳатто шу жоннинг ўзи ҳам йўлнинг бошидами, охиридами бой берилиши эҳтимолдан узоқ эмасди. Ҳижрат бу – номаълум тарафга йўл олиш, оқибат нима бўлишини билмасдан таваккалига қадам ташлаш эди.

Мусулмонлар мана шуларнинг ҳаммасини билганлари ҳолда ҳижрат қила бошладилар. Мушриклар бу иш ортидаги хавфни сезганлари боис уларнинг ҳижратларига тўсқинлик қилардилар. Қуйида ана шулардан айрим намуналарни келтирамиз:

1. Дастлабки муҳожирлардан бири Абу Салама эди. Ибн Исҳоқнинг айтишича, у Катта Ақабадан бир йил олдин хотини ва ўғли билан бирга ҳижратга отланди. Чиқиб кетишга қарор қилган пайтида қайнағалари «Сен оилангни эмас, ўз жонингни ўйлаяпсан, бу қизимизни сенга қўйиб берсак, уни юртма-юрт олиб юриб, сарсон қиласан», дейишиб, хотинини ундан тортиб олишди. Абу Саламанинг хонадони бундан ғазабланиб, ўғлимиздан қизларингни тортиб олдингларми, тамом, энди унинг ўғлини ҳам қизларинг билан яшашига йўл қўймаймиз, дейишди ва боласини талашиб, тортиб (бу аснода унинг қўлини чиқариб ҳам олдилар) олиб кетдилар. Абу Саламанинг ёлғиз ўзи Мадинага ҳижрат қилди. Умму Салама эри кетиб, ўғлидан ажралиб қолганидан кейин ҳар куни эрталаб чўлу биёбонга чиқиб кетиб, кечгача йиғлаб юрарди. Бир йилга яқин шу

Ислом Нури

алфозда яшади. Қариндошларидан бирининг унга раҳми келиб, келинлар, шу бечорани кетказиб юборайлик, уни эри ва боласидан ажратиб, қийин аҳволга солиб қўйдинлар, деди. Шундан сўнг унга: «Истасанг эрининг олдига кетавер», дейишди. Ўғлини ҳам қайтариб олгач, Умму Салама тақрибан беш юз километр узоқликдаги Мадинага қараб тоғу-тошлару ҳалокатли саҳролар ичра ёлғиз ўзи йўлга чикди. Танъим деган жойга етганида Усмон ибн Талҳа ибн Аби Талҳани учратиб қолди. Усмон унинг аҳволдан хабардор бўлгач, уни Мадинагача кузатиб борди. Қубо кўринадиган жойгача етганларидан кейин «Эринг мана шу шаҳарда, Аллоҳнинг баракаси ила боравер», деб ўзи Маккага қайтиб кетди.

2. Суҳайб ибн Синон Румий ҳижрат қилмоқчи бўлганида Қурайш кофирлари: «Бизнинг олдимизга камбағал, ялангоёқ бўлиб келгандинг, энди мол-давлатинг кўпайганидан кейин бу ерда орттирган давлатингни олиб кетмоқчи бўляпсанми, йўқ, бунақаси кетмайди», дейишди. Шунда Суҳайб: «Агар мол-давлатимни сизларга берсам, мени қўйиб юборасизларми», деди. Улар рози бўлишди. Шундан сўнг у мол-давлатини мушрикларга бериб, ўзи юртдан чиқиб кетди. Бу воқеадан хабар топган Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Суҳайб фойда қилибди, Суҳайб фойда қилибди», дедилар.

3. Умар ибн Хаттоб, Айёш ибн Абу Рабаи ва Ҳишом ибн Ос ибн Воиллар эрталаб Сарифдан юқорироқдаги Танозуб деган жойда кўришиб, у ердан Мадинага ҳижрат қилишга ваъдалашдилар. Умар билан Айёш учрашдилар. Аммо Ҳишом ушланиб қолди.

Иккалови Мадинага келишиб, Қубога тушдилар. Ортларидан Абу Жаҳл билан унинг укаси Ҳорис Айёшнинг олдига келишиб, (бу учаласи она бир ака-укалар бўлиб, оналари Асмо бинти Мухарриба эди) «Онамиз

Ислом Нури

то сени кўрмагунча бошимга тароқ ҳам урмайман, қуёшдан сояга ҳам ўтмайман, деб назр қилди, унга раҳминг келсин», дейишди. Шунда Умар: «Эй Айёш, Аллоҳга қасамки, қавминг сени динингдан оздирмоқчи бўляпти, холос. Улардан эҳтиёт бўл, Аллоҳга қасамки, агар онангнинг сочини бит босиб кетса, уни тарайверади, Макканинг қуёши қиздириб юборса, сояга ўтаверади», деди. Айёш Умарнинг гапига қулоқ солмай, онасининг қасамини оқлаб қўйиш учун ака-укалари билан йўлга чиқмоқчи бўлди. Унинг қарори қатъийлигини кўрган Умар: «Ҳамонки, бу шаштингдан қайтмас экансан, менинг мана бу туямни ол, у яхши, итоатли туя, унга миниб ол, агар бирор шубҳали ҳаракатни сезгудек бўлсанг, улардан қочиб қутулишинг осон бўлади», деди. Айёш ака-укалари билан йўлга чиқди. Анча йўл юришгач, Абу Жаҳл унга: «Эй ука, менинг туям дағаллашиб қолди, мени ҳам ўз туянгга мингаштириб олмайсанми», деди. Айёш рози бўлиб, туясини чўктирди. Ерга тушганларидан кейин мушрик акалари унга ташланишди ва чандиб боғлаб ташлашди, сўнг кундуз кунда Маккага кириб боришиб: «Эй Макка аҳли, ораларингиздаги ақлсизларни мана бундай қилиб, бизга ўхшатиб, ақлини киритиб қўйинглар», деб жар солишди.

Мана сизга Макка мушрикларининг ҳижрат қилмоқчи бўлганларни билиб қолишса, уларни не кўйларга солганларидан уч намуна. Лекин шунга қарамасдан одамлар бирин-кетин, тўп-тўп бўлиб, юртдан чиқиб кетдилар. Катта Ақаба байъатидан икки ою бир неча кун ўтиб, Маккада мусулмонлардан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Абу Бакр ва Алийдан бошқа ҳеч ким қолмади. Абу Бакр ва Алий Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг буйруқлари билан қолишганди. Булардан ташқари мушриклар мажбурлаб олиб қолганлар ҳам бор эди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам йўл ҳозирлигини кўриб бўлган, фақат чиқиб кетиш ҳақидаги буйруқни

Ислом Нури

кутиб турардилар. Абу Бакр ҳам йўл ҳозирлигини кўриб қўйганди.

Имом Бухорий Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мусулмонларга: «Мен сизлар ҳижрат қиладиган диёрни кўрдим, у икки тошлоқ ўртасидаги хурмозор экан», дедилар. Мадинага ҳижрат қилганлар ҳижрат қилдилар.

Ҳабашистонга ҳижрат қилганларнинг ҳам кўпчилиги Мадинага қайтишди. Абу Бакр ҳам Мадинага кетишга отланиб турган эди, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга: «Шошмай туринг, менга ҳам рухсат этилишини умид қилиб турибман», дедилар. «Отанам сизга фидо бўлсин, сиз ҳам шуни умид қиляпсизми?», деди Абу Бакр. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ҳа», деб жавоб бердилар. Абу Бакр Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга ҳамроҳ бўлиш учун тўхталиб турди. Ўзининг ва Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг туяларига самар (акас) дарахтининг баргларида бериб, уларни емлаб турди. Бу ҳолат тўрт ой давом этди.

Дорун-надвада

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг саҳобалари йўл ҳозирлигини кўриб, мол-дунёларию бола-чақаларини олиб Авс ва Ҳазражга қараб кетишаётганини кўрган мушриклар тинчини йўқотдилар, олдин ҳеч кузатилмаган талвасага тушиб қолдилар. Ҳа, уларнинг қаршисида ҳақиқий хатар бўй кўрсатаётган эди. Уларнинг бутпарастликларию иқтисодларига нисбатан таҳдид аломатлари кўрина бошлаганди. Улар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг одамларга таъсир кўрсатиш қувватлари нақадар улканлигини, йўл кўрсатишу бошқарувчиликда ҳам ўта моҳир эканликларини, саҳобалардаги қатъият, барқарорлик ва фидоийликни, шу билан бирга Авс ва Ҳазраж қабиалари қанчалар катта кучга,

Ислом Нури

ҳимояга эгалигини, бу икки қабиланинг оқиллари узоқ йиллардан буён давом этиб келаётган ички урушлардан бешиб, тинчлик, тотувлик йўллари астойдил ахтараётганларини жуда яхши билардилар.

Шунингдек, улар Ямандан Шом сари боришда Қизил денгиз соҳилидан ўтадиган савдо йўлларига нисбатан Мадина қанчалар стратегик аҳамиятга эгалигидан ҳам хабардор эдилар. Маккаликлар Шом билан йилига чорак миллион олтин динарлик савдо алоқаларини йўлга қўйгандилар. Маълумки, бу савдонинг амалга ошиши йўлдаги хавфсизлик билан чамбарчас боғлиқ.

Хуллас, Исломий даъватнинг Ясрибда марказлашуви жуда улкан хавф туғдириши Қурайш учун сир эмасди.

Мушриклар ўз вужудларига, давлатларига нисбатан туғилган хавфнинг тобора улканлашиб бораётганини ҳис қилишиб, бу хатарни даф қилишнинг энг муваффақиятли усуллари қидира бошладилар. Бу хавфнинг ягона манбаи Исломга даъват қилиш байроғини юқори кўтариб чиққан Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам эдилар.

Пайғамбарликнинг 14- йили 26- Сафаридан - 622- милодийнинг 12- Сентябрида - пайшанба куни яъни, Катта Ақаб байъатидан тахминан икки ярим ой ўтиб, Макка маслаҳат кенгаши (Дорун-надва) куннинг биринчи қисмида ўз тарихидаги энг хатарли йиғинни ўтказди. Исломий даъват байроғини кўтариб чиққан шахсни бартараф этиб, унинг нурини батамом сўндириш режасини тузиш учун бу йиғинга Қурайшнинг ҳамма қабилаларидан вакиллар келди.

Вакиллар ичида энг кўзга кўринганлари қуйидагилар эди:

Ислом Нури

- 1) Абу Жаҳл ибн Ҳишом (Бану Махзум қабиласидан).
- 2, 3, 4) Жубайр ибн Мутъим, Туайма ибн Адий ва Ҳорис ибн Омир (Бану Навфал ибн Абдиманофдан).
- 5, 6, 7) Рабианинг икки ўғли Шайба ва Утба ҳамда Абу Суфён ибн Ҳарб (Бану Абдишамс ибн Абдиманофдан).
- 8) Назр ибн Ҳорис (Бану Абдиддордан).
- 9, 10, 11) Абулбухтарий ибн Ҳишом, Замъа ибн Асвад ва Ҳақим ибн Ҳизом (Бану Асад ибн Абдилуззодан).
- 12, 13) Ҳажжожнинг икки ўғли Нубайҳ билан Мунаббих (Бану Саҳмдан).
- 14) Умайя ибн Халаф (Бану Жумаҳдан).

Белгиланган фурсатда Дорун-надвага келган пайтларида уларга ёши улуғ мўйсафид суратида шайтон қарши чиқди. Эғнида дағал кийим бўлиб, эшик олдида турарди. Келганлар «Бу мўйсафид ким бўлди?», деб сўрашган эди, «Ваъдалашганингизни эшитиб, гапларингга қулоқ солиш учун келган Наждлик бир оқсоқолман, эҳтимол менинг ҳам бирор фикр ва тавсиям асқотиб қолар», деб жавоб берди. Улар: «Маъқул, киравер», дейишди. Шундай қилиб, шайтон ҳам улар билан бирга кирди.

Кенгашнинг Расулulloҳ (сав)ни ўлдириш ҳақидаги энг ёвуз қарорни қабул қилиши

Ҳамма йиғилиб бўлгач, таклиф ва ечимлар ўртага ташлана бошлади ва улар устида узоқ муддат мунозара олиб борилди.

Ислом Нури

Абул-Асвад: «Уни юртимиздан чиқариб юборамиз, орамиздан ҳайдаймиз, қаёққа кетишию қаёққа бориши билан ишимиз бўлмайди, кейин ўзимизнинг ишларимизни йўлга солиб, боягидек яшайверамиз», деди.

Бунга жавобан наждлик чол шундай деди: «Йўқ, Аллоҳга қасамки, бу фикр тўғри эмас, унинг чиройли гапиришини, ширинсуханлигини, одамларнинг қалбларини ўзига мойил қила олишини билмайсизларми? Аллоҳга қасамки, агар шундай қиладиган бўлсангизлар, у арабларнинг бирон қавмига бориб, уларни ўзига тобе қилади-да, сизларнинг устингизга бошлаб келади ва хоҳлаган ишини қилади. Хуллас, бу фикр бўлмайди, бошқасини топинглар».

Абулбухтарий: «Уни темир кишанга солиб, бир уйга қамаб қўйиб, ўлгунича шу ерда қолдириш керак, шунда у ҳам олдинги Зухайр ва Нобиғадек ўзига ўхшаган шоирлар каби адабини ейди», деди.

Бунга жавобан наждлик чол шундай деди: «Йўқ, Аллоҳга қасамки, бу фикр ҳам тўғри эмас. Уни қамаб қўядиган бўлсангизлар, у қамалган жойида туриб ҳам саҳобаларига ўз буйруқларини етказаверади. Уларнинг устингизга бостириб келиб, уни сизларнинг қўлингиздан қутқариб кетишлари, кейин кўпайишиб, сизларни мағлуб этишлари ҳам эҳтимолдан холи эмас. Хуллас, бу фикр ҳам бўлмайди».

Кенгаш бу икки таклифни рад этгач, ҳаммага мақбул бўладиган энг қабиҳ, энг ёвуз таклифни Маккадаги энг ёвуз, энг қабиҳ кимса – Абу Жаҳл ибн Ҳишом ўртага ташлади:

– Аллоҳга қасамки, менда шундай бир фикр борки, ҳаммаларингиз унга рози бўлсангизлар керак, деб ўйлайман.

Ислом Нури

- У қандай фикр экан, эй Абул Ҳакам? - деб сўрашди.

- Ҳар бир қабиладан кучли, насабли, ўрта ёшли бир йигитни олиб, уларнинг ҳар бирига биттадан ўткир қилични берамиз. Ҳаммаси бирданига қилич уриб, уни ўлдирадилар. Шу билан биз ундан қутуламиз. Шундай қилинса, унинг қони ҳамма қабилаларга сочилиб кетади-да, Бану Абдуманоф уларнинг ҳаммасига қарши уруш очолмайди ва товон пули олишга рози бўлади ва биз уни тўлаб қўя қоламиз.

Бунга жавобан наждлик чол: «Бу одам тўғри айтди, шундан тўғрироқ фикр бўлмаса керак, деб ўйлайман», деди. Шу билан Макка маслаҳат кенгаши мана шу энг ёвуз, энг қабиҳ қарорни қабул қилди. Вакиллар шу қарорни зудлик билан амалга ошириш режасини тузиб, уйларига қайтиб кетдилар.

Расулulloҳ (сав)нинг ҳижрат қилишлари

- [Қурайшнинг макри билан Аллоҳ субҳанаҳу ва таолонинг тадбири ўртасида](#)
- [Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг уйларини қуршаб олиш](#)
- [Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўз уйларини ташлаб чиқиб кетдилар](#)
- [Уйдан ғоргача](#)
- [Ғорда](#)
- [Мадинага йўл олишлари](#)
- [Қубога тушиш](#)
- [Мадинага кириш](#)

Ислом Нури

Қурайшнинг макри билан Аллоҳ (свт)нинг тадбири ўртасида

Бундай махфий йиғилишлардан кейин унинг исини чиқармаслик ва бирор кимсанинг дилида шубҳа уйғониб қолмаслиги учун кундалик одатга зид ишлар қилинмайди. Қурайш ҳам шундай қилди. Аммо унинг бу иши Аллоҳ таолога қилган макри эди. Шунинг учун Аллоҳ унинг найрангини, режасини ўзи сезмайдиган тарафдан пучга чиқарди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни ўлдириш ҳақидаги бу ёвуз қарор қабул қилинган, Улуғ ва Буюк Парвардигор Жаброил алайҳиссалом воситасида у кишини Қурайшнинг хуфёна режасидан хабардор қилди ва чиқиб кетишларига изн берди. Жаброил алайҳиссалом ҳижратнинг вақтини белгилаб, Қурайшнинг макрини барбод қилиш режасини баён қилди, сўнг: «Бу кеча одатда тунайдиган жойингизда ётманг», деди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қандай ҳижрат қилишга келишиб олиш учун кун қизиган пайтда Абу Бакр розияллоҳу анхунинг уйига бордилар.

Оиша розияллоҳу анҳо айтади: Биз куннинг қаттиқ қиздирган пайти Абу Бакрнинг уйида ўтирган эдик. Кимдир Абу Бакрга: «Ие, мана бу юзини ўраб олган одам Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам-ку», деб қолди. У киши одатда бизникига бундай пайтда келмасдилар. Абу Бакр розияллоҳу анҳу: «Ота-онам унга фидо бўлсин, шундай пайтдаки келибдиларми, демак қандайдир муҳим иш чиқиб қолган», деди.

Оиша розияллоҳу анҳо сўзида давом этади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам келиб, киришга изн сўрадилар. Рухсат этилган, ичкарига кирдилар. Кейин Абу Бакрга: «Уйдагилар чиқиб туришсин», дедилар. Абу Бакр: «Ё Расулуллоҳ, ота-онам сизга фидо бўлсин, улар

Ислом Нури

ўзингизнинг аҳлингиз-ку», деди. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Менга чиқиб кетишга изн берилди», дедилар. Абу Бакр: «Ота-онам сизга фидо бўлсин, мен сизга ҳамроҳ бўламанми?», деб сўради. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ҳа», деб жавоб бердилар.

Абу Бакр билан ҳижрат режасини тузиб олганларидан кейин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уйларига қайтиб, кеч киришини кутиб турдилар. Ҳижратга ҳозирланаётганларини биров сезиб қолмаслиги учун одатий кундалик ишлари билан машғул бўлдилар.

Расулуллоҳ (сав)нинг уйлари қуршаб олиниши

Қурайшнинг энг катта жиноятчилари кунни эрталаб кенгаш қабул қилган энг қабиҳ, энг ёвуз қарорни амалга оширишга тайёргарлик кўриш билан ўтказдилар. Бу иш учун ўша жиноятчилар орасидан ўн бир раисни сайладилар. Улар қуйидагилар:

1. Абу Жаҳл ибн Ҳишом.
2. Ҳакам ибн Абул Ос.
3. Уқба ибн Аби Муайт.
4. Назр ибн Ҳорис.
5. Умайя ибн Халаф.
6. Замъа ибн Асвад.

Ислом Нури

7. Туайма ибн Адий.
8. Абу Лаҳаб.
9. Убай ибн Халаф.
10. Нубайх ибн Ҳажжож.
11. Мунаббих ибн Ҳажжож.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам одатда хуфтондан кейин туннинг аввалги қисмида ухлаб олиб, ярим кечаси бўлганида тунни ибодат билан ўтказиш учун Масжидул-Ҳаромга чиқиб кетардилар. Ўша куни Алийни ўз ўринларида ётишга ва ўзларининг яшил ҳазрабий чопонларини ёпиниб олишга буюриб, унга ҳеч қандай зарар етмаслигини айтдилар.

Ибн Исҳоқ айтади: Тун қоронғулашиб, атрофга сукунат ҳукмрон бўлган ва одамлар ширин уйқуга чўмган пайтда мазкур кимсалар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг уйлари олдида тўпланишди, у кишини ухлаб ётган гумон қилишиб, туриб чиқиши билан босамиз-да, режамизни силлиққина амалга оширамиз, деб пойлаб ўтиришди.

Улар ўзларининг бу разил режалари амалга ошишига тўла ишонч ҳосил қилгандилар. Ҳатто Абу Жаҳл атрофни қуршаб турганларга кибр ва истехзо билан: «Муҳаммаднинг даъвосига кўра, агар сизлар унга тобе бўлсангиз, арабу ажамга подшоҳ бўлар эмишсиз, ўлганингиздан кейин қайта тирилиб, Иордания боғлари каби жаннатларга кирармишсиз, агар унга тобе бўлмасангиз, қайта тирилганингиздан кейин дўзахда ёнармишсиз», дерди.

Ислом Нури

Бу режани амалга ошириш вақти этиб ярим тундан сўнг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уйларидан чиқадиган пайтни белгилашган эди. Улар тун ярим бўлишини кутиб, уйғоқ турардилар. Лекин Аллоҳ Ўз ишига Ғолиб, еру осмонлар мулки Унинг қўлида, У истаган ишини қилувчи Зот, ҳамма Унга муҳтож, У эса ҳеч кимга муҳтож эмас. У Зот Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга кейинроқ мана бундай деб хитоб қилган ишни қилди: «(Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам), **Кофирлар сизни ҳибс қилиш ё ўлдириш, ёки (Маккадан) чиқариб юбориш учун сизга макр қилган пайтларини эсланг! Улар макр қилурлар, Аллоҳ ҳам «макр» қилур. Аллоҳнинг макри кучлироқдир**» (Анфол: 30).

Расулуллоҳ (сав) ўз уйларини тарк этадилар

Қурайш ўз режасини амалга оширишга ўта пухта ҳозирлик кўрганига қарамай у шармандаларча муваффақиятсизликка учради. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ташқарига чиқиб, уларнинг сафларини ёриб ўтарканлар, ердан бир сиқим тупроқ олиб, уларнинг бошларига сочиб, «**Ва Биз уларнинг олдиларидан ҳам, ортларидан ҳам бир тўсиқ - парда қилиб, уларни ўраб қўйдик. Бас улар кўра олмаслар**» (Ясин: 9) оятини ўқиб боравердилар. Аллоҳ таоло уларнинг кўзларини олди ва улар ҳеч нарсани кўрмай қолдилар. Уларнинг орасида бошига тупроқ тегмаган одам қолмади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Абу Бакрнинг уйига бордилар. Иккаласи тунда Абу Бакрнинг ҳовлисидаги дарчадан чиқишиб, Яман йўлидаги Савр ғорига етиб бордилар.

Қамал қилиб турганлар ҳал қилувчи фурсат келишини кутиб турардилар. Тун ярим бўлишига бироз вақт қолганида уларнинг режаларидан хабарсиз бир киши келиб қолди, эшик олдида

Ислом Нури

туришганини кўриб, улардан:

-- Кимни кутяпсизлар?, -- деб сўради.

-- Муҳаммадни, жавоб беришди улар.

-- Ҳолларингга вой бўлсин! Аллоҳга қасамки, ҳозиргина у бошларингга тупроқ сепаб, ёнгиналарингдан ўтиб, ўз юмушига кетди.

-- Аллоҳга қасамки, биз уни кўрганимиз йўқ. Шундай деб улар бошларидаги тупроқни қоқа бошладилар.

Лекин барибир эшикнинг тирқишидан қарашиб, Алийнинг ухлаб ётганини кўришди ва: «Аллоҳга қасамки, мана шу ухлаётган Муҳаммад, устида унинг чопони турибди», дейишиб, эрталабгача турган жойларидан кетмасдан тураверишди. Ўриндан Алий туриб чиққач, уларнинг қўлтиқларидан тарвузлари тушди. Ундан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳақида сўрашган эди, у: «Билмайман», деб жавоб берди.

Уйдан ғоргача

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам пайғамбарликнинг 14- йили 27- Сафарда, милодий сана билан 622- йилнинг 12- ё 13- Сентябрида ўз уйларини тарк этиб, қадрдон дўстлари ва энг ишончли кишилари бўлмиш Абу Бакр розияллоҳу анҳунинг уйига келдилар. Кейин иккаласи орқа эшикдан тонг отмасидан олдин шошилинич тарзда Маккадан чиқиб кетишди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ортларидан Қурайш қувиб боришини билганлари боис биринчи бўлиб диққат қаратиладиган

Ислом Нури

тараф, яъни, шимол томондаги Мадинага олиб борувчи асосий йўл қолиб, унга батамом қарама-қарши бўлган тарафга яъни, жанубдаги Яман сари йўл олдилар. Шу йўлдан беш милча юриб, Савр тоғига етиб бордилар. Бу улкан тоғ бўлиб, йўллари эгри-бугри, тошлари кўп бўлганлигидан унга чиқиш қийин эди. Шунинг учун Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг оёқлари оғриб, юришга ярамай қолди. Яна бир қавлда айтилишича, излари билинмаслиги учун оёқларининг учлари билан юрганликлари учун шундай бўлган. Нима бўлганда ҳам тоққа етиб борганларида у кишини Абу Бакр кўтариб олган. Унга ҳам оғирлик қила бошлаган пайтда тоғ чўққисидаги Савр ғорига етиб борганлар.

Ғорда

Ғорга етиб борганларида Абу Бакр: «Аллоҳга қасамки, сиз кирмай турасиз, олдин мен бир кириб чиқаман, агар у ерда бирор (зиён қиладиган) нарса бўлса, сиздан олдин менга тегсин», деб ичкарига кириб, супуриб тозалади. Бир тешикни кўриб қолган эди, изоридан бир парча йиртиб уни беркитди. Яна икки тешик бор эди, уларни оёқлари билан тўсди. Шундан кейин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга: «Кираверинг», деди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кирдилар ва бошларини Абу Бакрнинг қучоғига қўйиб ухлаб қолдилар. Тешикдан нимадир чиқиб, Абу Бакрнинг оёғини чакди. У эса Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг уйғониб кетишларидан кўрқиб, қамирламай тураверди. Кўз ёшлари Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ёноқларига оқиб тушди. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Сизга нима бўлди, эй Абу Бакр?», дедилар. У: «Ота-онам сизга фидо бўлсин, мени нимадир чақиб олди», деди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўша жойга туфлаб қўйган эдилар, оғриқ йўқолди.

Ислом Нури

Ғорда уч кеча – Жума, Шанба ва Якшанба кечалари беркиниб ётишди. Абу Бакрнинг ўғли Абдуллоҳ улар билан бирга тунарди.

Оиша розияллоҳу анҳо айтади: У тарбияли, зукко бола эди. Тонг отишидан аввал ғордан чиқиб кетар, саҳарда Қурайшнинг олдида бўлиб, ўзини худди Маккада тунагандек қилиб кўрсатарди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга қарши тузилаётган найранглар ҳақида нимани эшитса, қоронғу тушиши билан келиб етказарди. Абу Бакрнинг озод қилиб юборган қули Омир ибн Фухайра уларнинг олдида қўй боқиб юрарди. Хуфтондан бир соат ўтганидан кейин қўйларни уларнинг олдиларига олиб келарди. Улар соғин қўйларнинг сути билан тонг оттирардилар. Эрталабки ғира-ширада Омир қўйларни ҳайдаб кетарди. У уч кечанинг ҳаммасида шундай қилди. У Абу Бакрнинг ўғли Абдуллоҳ кетганидан кейин унинг изларини йўқотиш учун ортидан қўйларини ҳайдаб борарди.

Бу ёқда режалари энди амалга ошай деб турган бир пайтда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қутулиб кетганига ишонч ҳосил қилган Қурайш ўзини кўярга жой топа олмаётганди. Бу борада улар дастлаб Алийни дўппослашди, Каъбага судраб бориб, бир мунча вақт қамаб қўйишди. Ундан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ва Абу Бакр ҳақида бирон хабар билармиз, деб умид қилишганди. Алийдан ҳеч гап чиқмагач, Абу Бакрнинг уйига келишиб, эшикни қоқишди. Эшикни Абу Бакрнинг қизи Асмо очди. Ундан: «Отанг қаерда?», деб сўрашган эди, у: «Аллоҳга қасамки, отамнинг қаердалигини билмайман», деб жавоб берди. Абу Жаҳл пасткаш, ифлос одам эди. Аёл кишига қўл кўтариб, Асмонинг юзига шапалоқ тортиб юборди, зарбанинг зўридан унинг сирғаси учиб кетди.

Қурайш шошилинич мажлис чақириб, бу икки кишини тутишнинг

Ислом Нури

ҳамма воситаларини қўллашга қарор қилди. Маккадан олиб чиқадиган ҳамма йўлларга қаттиқ қуролли назорат ўрнатди. Шунингдек, уларни тирик ёки ўлик ҳолда тутиб келган кишига ҳар бири учун юзтадан туя мукофот ваъда қилишди.

Мукофот ваъда қилинганини эшитган отлиғу пиёдалар уларнинг изларига тушишиб, тоғлару водийларга, қирлару дараларга ёйилиб кетишди. Лекин бу бефойда уриниш эди.

Қувиб борувчилар ғорнинг оғзигача боришди. Лекин Аллоҳ Ўз ишига Ғолибдир. Бухорий Анас розияллоҳу анхудан, у Абу Бакр розияллоҳу анхудан ривоят қилади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга ғорда эдим. Бошимни кўтариб қарасам, одамларнинг оёқлари кўриняпти. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга: «Эй Расулуллоҳ, агар улар шундоқ пастга қарасалар, бизни кўрадилар», дедим. У киши: «Жим бўлинг эй Абу Бакр, икки кишининг учинчиси Аллоҳдир», дедилар. Яна бир қавлда: «Учинчиси Аллоҳ бўлган икки киши ҳақида нима деб ўйлайсиз», деганлар.

Шунда Аллоҳ таоло Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни бир мўъжиза билан сийлади. Қувиб келаётганлар уларга етиб олишларига бир неча қадамлар қолганида ортга қайтиб кетишди.

Мадинага йўл олишлари

Уч кун тиним билмай қувишда давом этган Қурайш учинчи куни бироз ҳовуридан тушди. Қувиш олови ўчиб, қидирув ишлари анча пасайди. Шундан кейин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўз ҳамроҳи, саҳобаси билан бирга Мадинага кетишга ҳозирлик кўрдилар.

Улар йўл кўрсатишга моҳир бир одамни, Абдуллоҳ ибн Урайқит

Ислом Нури

Лайсийни ёллагандилар. У Қурайш кофирларининг динида эди. Шундай бўлса ҳам унга ишонишиб, туяларини беришган ва уч кундан кейин Савр ғорида кўришишга ваъдалашишганди. Иккинчи кечада яъни, хижрий биринчи сананинг биринчи Рабиул-аввалида – милодий сана билан 622- йилнинг 16- сентябрида – уларнинг олдига Абдуллоҳ ибн Урайқит икки туяни олиб келди. Илгарироқ Абу Бакрнинг уйда сафар маслаҳатини қилаётганларида у: «Отам сизга фидо бўлсин, эй Аллоҳнинг пайғамбари, бу туялардан бирини олинг», деб, туяларнинг яхшироғини Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга тақдим қилган эди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Пулини тўлаш шарти билан оламан», дегандилар.

Абу Бакрнинг қизи Асмо уларга сафар халтасини олиб келди. Унга боғич қилишни унутибди. Йўлга чиқаётган пайтларида халтани осиб қўяй деса, боғич йўқ. Белбоғини иккига бўлиб, бири билан халтани боғлади, иккинчисини ўзига белбоғ қилиб олди. Шу сабаб бўлиб, у «зотун нитоқайн» «икки белбоғли» деган номни олганди.

Кейин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан Абу Бакр йўлга чиқдилар. Уларга Омир ибн Фухайра ҳам қўшилди. Ўзлари билан бирга йўл бошловчи Абдуллоҳ ибн Урайқитни ҳам олдилар.

Ғордан чиққанларидан кейин олдинига жанубга – Яман тарафга, кейин ғарбга – соҳил томонга юрдилар. Одамлар юриб ўрганмаган йўлга етганларидан кейин Қизил денгиз соҳилига яқин жойдан шимолга қараб бурилдилар. Жуда ҳам кам одам юрадиган йўллардан юриб борардилар.

Ибн Исҳоқ Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шу йўлда босиб ўтган жойларни қуйидагича айтиб ўтади: Йўл бошловчи уларни

Ислом Нури

Макканинг қуйи тарафига бошлади. Кейин соҳилга қараб юрдилар. Усфоннинг қуйи қисмидаги бурилишга келиб, Амажнинг қуйи тарафига бурилдилар. Қудайддан ўтгандан кейинги бурилишга келиб, Харрор томонга юрдилар. Ундан сўнг Марра тепалигига, кейин Ликфга, ундан Ликф қудуғига бордилар. Кейин Мажоҳ қудуғига ўтиб, ундан Маржих Мижожга кириб боришди. Ундан Маржих Зул-ғузвайн томонга ўтишиб, ундан Зу-кашрга, ундан эса Жадожидга, кейин Ажрадга, ундан Зу-саламга, ундан Абобидга, ундан Фожага, ундан Аржга, ундан Рақубанинг ўнг томонидаги Оир тепалигига, ундан Риъмга, ундан эса Қубога кириб боришди. Қуйида йўлда бўлиб ўтган воқеалардан айрим лавҳаларни келтирамиз:

1) Бухорий Абу Бакр розияллоху анҳудан ривоят қилади: Ўша кеча ҳам, эртаси кундузи ҳам то кун тиккага келиб, йўл холиланиб, ҳеч ким ўтмайдиган бўлиб қолгунига қадар юрдик. Кейин бир узун харсанг тошнинг соясига манзил қурдик. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламга жой тайёрлаб, бир чопонни ёздим-да, эй Аллоҳнинг пайғамбари, ухлаб олинг, мен сизни кўриб тураман, дедим. У киши ухладилар. Мен кўриб турдим. Қарасам, бир чўпон қўйларини ҳайдаб ҳарсанг сари келяпти. У ҳам бизга ўхшаб унинг соясидан фойдаланмоқчи бўлди, шекилли. Ундан:

- Кимнинг қулисан, - деб сўрадим.

- Мадиналик ёки Маккалик бир одамнинг қулиман, - деб жавоб берди у.

- Қўйингнинг сути борми?

- Ҳа, бор.

Ислом Нури

- Соғиб беролмайсанми?
- Майли, соғиб бераман - Шундай деб у бир қўйни ушлади.
- Олдин елинини тупроқ, қил ва кирлардан тозала, дедим.

У бир ёғоч косага тўлдириб сут соғиб берди. Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам таҳорат қилишлари ва ичишлари учун бир идишда сув олиб олган эдим, у киши ухлаётган эканлар. Уйғотгим келмади. Ўзлари уйғонишларини кутдим. Кейин сутга озгина сув қўшган эдим, унинг остки қисми совиди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга, ичинг, деб узатдим. У киши сутдан шунчалик ичдиларки мен буни кўриб хурсанд бўлдим. Сўнг: «Жўнайдиган пайтимиз бўлдимиз?», деб сўрадилар. Мен: «Ҳа», деб жавоб бердим. Шу билан яна йўлга тушдик.

2) Одатда Абу Бакр розияллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ортларидан юрарди. Абу Бакр кўринишдан ёши улуғ, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам эса ёш кўринганлари боис уларни кўрган киши Абу Бакрдан: «Олдиндаги бу одам ким?», деб сўрарди. Бундай саволга у: «Бу одам менга йўл кўрсатади», деб қўярди. Сўраганлар юрадиган йўлни тушунардилар. Абу Бакр эса эзгулик йўлини назарда тутиб, шундай дерди.

3) Иккинчи ё учинчи кун деганда улар Умму Маъбад ал-Хузойя деган аёлнинг чодирини ёнидан ўтишди. Бу жой Маккадан 130 км чамаси узоқликдаги Қудайд ноҳиясидаги Мушаллал деган ерда эди. У ўрта яшар, дуркун аёл бўлиб, чодирнинг панасида туриб, ўтган-кетганларга емак-ичмак бериб ўтирарди. Ундан: «Бирон нарсанг борми?, деб сўрашди. У: «Бўлганда сизларни меҳмон қилган бўлардим. Қўйлар

Ислом Нури

узоқ яйловда, бу йил қурғоқчилик йили бўлди», деб жавоб берди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг кўзлари чодирнинг ёнида турган бир қўйга тушиб қолди. Аёлдан:

– – Бу қанақа қўй, эй Умму Маъбад? – деб сўрадилар.

– – Заифлигидан подадан қолиб кетган – жавоб берди аёл.

– – Унинг сути борми?

– – Сут қаёқда дейсиз.

– – Рухсат берсанг, мен уни соғиб кўрардим.

– – Бемалол, ота-онам сизга фидо бўлсин, агар унда сут бор, деб ўйлаётган бўлсангиз, бемалол соғаверинг.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қўйнинг елинини силаб, Аллоҳнинг номини айтиб, дуо қилган эдилар, бирдан елин сутга тўлди. Бир идиш сўраб олиб, унга тўла сут соғиб, аёлга узатдилар. Аёл сутни ичиб тўйди. Ҳамроҳларига ҳам узатдилар. Улар ҳам ичиб тўйишди. Ўзлари ҳам ичдилар. Кейин яна бир марта идишни тўлатиб соғиб, сутни аёлга қолдириб, сўнг яна йўлга тушдилар.

Бир оздан сўнг ориқ, нимжонлигидан судралиб қадам босадиган эчкиларни ҳайдаб аёлнинг эри Абу Маъбад келди. У сутни кўриб ҳайратланди.

– Бу сут қаердан келди? Уйда сут берадиган қўй йўқ эди-ку, – сўради аёлидан.

Ислом Нури

- Аллоҳга қасамки, бир муборак одам ўтиб қолди. Ўзи мана бундай, гапиришлари мана бундай. - Аёл Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни шундай тавсифладики, тингловчи уни ўз кўзи билан кўриб тургандек бўлади. (Бу тавсифларни китобнинг охирида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам тавсифларига доир бўлимида берамиз).

- Аллоҳга қасамки, бу ўша Қурайш айтаётган одам. Унга саҳоба бўлмоқчи бўлиб юргандим. Йўлини топишим билан шу ишни қиламан.

Маккада кимнингдир шеър ўқиган овози янгради. Унда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ва ҳамроҳлари Умму Маъбад чодирда бўлганлари ва у ерда бўлиб ўтган воқеа хусусида ҳикоя қилинарди. Уни ҳамма эшитарди. Аммо уни айтаётган одамни ҳеч ким кўрмасди.

Асмо айтади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қайси тарафга кетганларини билмасдик. Жинлардан бири келиб, Макканинг қуйи томонидан кириб мана шу байтларни ўқиганча унинг юқори томонидан чиқиб кетди. Одамлар унинг овозини эшитишарди лекин ўзини кўришмасди. Унинг гапидан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг Мадина томонга кетганини билиб олдик.

4) Йўлда уларга Суроқа ибн Молик эргашди. Суроқа айтади: Қавмим Бану Мудлижнинг бир йиғинида ўтирган эдим. Бир киши ўтирган жойимизга келиб: «Эй Суроқа, мен ҳозир соҳилда бир қорани кўрдим, Муҳаммад ва унинг шериклари бўлса керак», деб қолди. У кўрган қора ўшалар эканини билдим. Лекин унга: «Сен кўрган улар эмас, сен бизнинг олдимиздан боя кетган фалончи, фалончиларни кўргансан», дедим. Бир соатча ўтириб, уйимга келдим-да, чўримга чодирнинг орқа томонидан отимни олиб чиқиб, ушлаб туришини буюрдим. Найзамни ҳам олиб уйнинг орқа томонидан чиқиб кетдим. Отимни миниб, уларга

Ислом Нури

яқин жойга борганимда отим тойилиб кетиб, унинг устидан йиқилиб тушдим. Ўрнимдан туриб кўлимни садоғимга узатдим. Ундан камон ўқларимни олиб, уларга зарар етказа оламанми, йўқми, деб фол очдим. Фолимдан мен ёқтирмаган иш чиқди. Ўзим очган фолимга қарши бориб, отимга миниб, уларнинг яқинига бордим. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қироатларини эшитдим. У киши ҳеч қаяққа қарамасдилар. Абу Бакр эса атрофга аланглаб қарарди. Шу пайт отимнинг олдинги оёқлари тиззаларигача ерга ботиб, мен яна йиқилиб тушдим. Отимни мажбурлаб тургиздим. У оёқларини ердан чиқариб ололмасди. У ўзини тиклаган пайтида оёқлари остидан чиққан чанг худди тутундек самога ўрлади. Кейин яна камон ўқларим билан фол очдим. Яна мен ёқтирмаган иш чиқди. Шундан кейин омонлик, омонлик, деб бақирдим. Улар тўхташди. Мен отимга миниб, уларнинг олдига бордим. Уларни ушлаш имконсиз эканини англагач, кўнглимдан яқинда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам албатта ғолиб бўлсалар керак, деган хаёл ўтди. Мен у кишига: «Қавмингиз сизни ушлаб келтирган одамга мукофот тайин қилган», дедим ва одамлар у кишини нима қилмоқчи бўлаётганлари ҳақида гапириб бердим. Кейин уларга йўл озукаси ва бошқа керакли нарсаларни таклиф қилдим. Улар мендан ҳеч нарса олишмади. Фақат: «Бизнинг хабаримизни яшир», дейишди, холос. У кишидан менга омонлик хати ёзиб беришларини сўрадим. Омир ибн Фуҳайрага буюрган эдилар, у бир парча терига ёзиб берди. Сўнг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам яна йўлга тушдилар.

Яна бир ривоятда Абу Бакр айтади: Биз йўлга тушдик, қавм эса бизнинг изимиздан келарди. Лекин бизга улардан фақат Сууроқагина оти билан ета олди, шунда мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга эй, Расулуллоҳ мана бу одам бизга етиб олмоқда, дедим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам «Маҳзун бўлманг албатта

Ислом Нури

Аллоҳ биз билан биргадир» дедилар.

Суроқа ортига қайтганда одамлар Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам ва соҳибининг изидан келмоқда эдилар. У уларга: мен сизларга хабар бераман, бу ёқдаги иш ҳал бўлди, дедим. У куннинг аввалида бу иккиларини инкор қилган бўлса, куннинг охирида уларни қўриқловчига айланди.

5) Йўлда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга Бурайда ибн Ҳусайб ал-Асламий саксонга яқин оила билан учради. У ҳам шериклари ҳам Исломни қабул қилишди. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам хуфтонни ўқидилар, улар ҳам ортларида туриб намоз ўқидилар. Бурайда ўз қавмининг ерида Ухуддан кейингача қолди, кейин Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳузурига келди.

Абдуллоҳ ибн Бурайдадан ривоят қилинади Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам яхши фолни суярдилар, шумланмас эдилар. Бурайда оиласидан етмишта одам билан Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга учрашди. У зот:

- «Қайердансиз» деб сўрадилар.
- Асламдан.
- Абу Бакрга қараб: «Саломат бўлдик, (кутулдик)» дедилар.
- Қайси қабиладансиз?
- Бану Саҳмдан. (Саҳм- улуш маъносида).
- Улушингиз чиқди, дедилар.

Ислом Нури

6) Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Жухфа билан Ҳаршанинг оралиғидаги (Арж) Қаҳдувот номли жойда Абу Тамим Авс (ёки Абу Авс Тамим) ибн Ҳажар Асламийнинг олдидан ҳам ўтдилар. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг туялари чарчаб қолганидан Абу Бакр розияллоҳу анҳунинг туяларига мингашиб олгандилар. Буни кўрган Авс Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламни ўз туяларидан бир нортуюга миндириб юборди ва уларга Масъуд исмли қулини қўшиб бера туриб қулига: сен буларни ўзинг билган яширин йўллардан олиб бор ва то Мадинагача улардан ажралма, деди. У уларни Мадинагача олиб бориб қўйди. Сўнгра Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уни ҳожасига қайтариб юборарканлар шундай деб тайинладилар: «Сен ҳожангга бориб айт туяларининг бўйнига занжирнинг икки халқаласи шаклида тамға босиб қўйсин, бу уларнинг белгиси бўлади.»

Мушриклар Ухуд куни келганида Авс қули Масъуд ибн Ҳунайдани Арждан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига мушрикларнинг хабарини етказиш учун пиёда юборди.

Ибн Мокуло Табарийдан нақл қилишича, Авс Аржда яшарди, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам Мадинага келганларидан кейин Исломни қабул қилган.

7) Йўлда – Батни Риъмда – Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Зубайрга ҳам дуч келдилар. У мусулмонлар тарафида эди. Савдогарлик билан Шомдан келаётганди. Зубайр Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ва Абу Бакрга оппоқ кийим кийдирди.

Қубога тушиш

Пайғамбарликнинг 14- йили, (ҳижратнинг биринчи йилига тўғри

Ислом Нури

келади) Рабиул-аввалнинг саккизида, — милодий сана билан 622-йилнинг 23- сентябрида — душанба куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Кубога тушдилар.

Урва ибн Зубайр айтади: Мадинадаги мусулмонлар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг Маккадан чиққанларини эшитиб, ҳар куни эрталаб Ҳаррага бориб, то кун қизигунига қадар кутардилар. Бир куни узоқ кутганларидан кейин уйларига қайтгандилар. Шу пайт бир яҳудий ўз иши билан томга чиқибди ва Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан шекрикларини оқ кийимда, саробда кўриниб-кўринмай келаётганларини кўриб қолибди. Кейин ўзини тутолмай бор овози билан: «Эй араблар, ана сизлар кутаётган бобонгизлар келяпти», деб юборибди. Буни эшитган мусулмонлар қуролларига қараб югурдилар ва Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни Ҳаррада қаршиладилар.

Ибнул Қаййим айтади: Бану Амр ибн Авфда шовқин ва такбир овозлари эшитилди. Мусулмонлар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг келганларидан хурсанд бўлиб, такбир айтдилар ва у кишини кутиб олишга чиқдилар. Кўрганки одам у кишига салом берар, атрофида айланиб, у зотдан кўзини узмасди. Шу пайт ҳамма ёқни сокинлик эгаллади. У зотга ваҳий нозил бўлаётганди: **«Аллоҳнинг Ўзи ҳам, Жаброил ҳам, аҳли солиҳ мўминлар ҳам унинг мададкоридир. Яна булардан кейин фаришталар ҳам (Пайғамбарга) ёрдамчидир»** (Таҳрим: 4).

Урва ибн Зубайр айтади: Одамлар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни кутиб олишди. Ўнг томонга бурилиб, Бану Амр ибн Авф ерига тушдилар. Бу Рабиул-аввалнинг душанба кунида эди. Одамлар билан алоқа қилишга Абу Бакр ўрнидан турди. Расулуллоҳ соллаллоҳу

Ислом Нури

алайҳи ва саллам эса жим ўтирардилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни танимаган айрим ансорлар Абу Бакрнинг олдига кела — бир ривоятда салом бера — бошладилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга қуёш тушиб қолганда, Абу Бакр у зотга соя қилиш учун ўз ридосини кўтарганидан кейингина одамлар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни танидилар.

У кишининг истиқболига бутун Мадина кўчиб чиққанди. Мадина бутун тарихи мобайнида бундай ҳодисанинг шоҳиди бўлмаганди. Яҳудлар Ҳабқуқ пайғамбарнинг: «Аллоҳ Таймондан келди, Қуддус Форон тоғидан», деган гапи рост эканлигига амин бўлишди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Қубода Кулсум ибн Ҳадмнинг уйига тушдилар. Яна бир қавлда Саъд ибн Хайсаманинг уйига, дейилган. Биринчи гап тўғрироқ.

Алий ибн Аби Толиб Маккада уч кун туриб, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бериб кетган омонатларни эгаларига топширди. Кейин пиёда хижрат қилиб, уларга Қубода етиб олди ва у ҳам Кулсум ибн Ҳадмнинг ҳовлисига тушди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Қубода тўрт кун: душанба, сешанба, чоршанба, пайшанба кунлари турдилар ва Қубо масжидига асос солиб, у ерда намоз ўқидилар. Бу масжид нубувватдан кейин тақво асосига қурилган биринчи масжид бўлди. Бешинчи куни яъни, жума куни Аллоҳнинг буйруғи билан туяларига миндилар. Абу Бакр орқага минди. Бану Нажжорга - тоғаларига - одам юборган эдилар, улар қиличларини таққан ҳолда етиб келишди. Сўнг Мадина сари юрдилар. Бану Солим ибн Авфга етиб борганларида жумъа вақти бўлди. Одамлар билан водийнинг ўртасидаги масжидда жумъа намози

Ислом Нури

ўқидилар. Улар юз киши эдилар.

Мадинага кириш

Жумъа намозидан кейин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам йўлга чиқиб, Мадинага кириб бордилар. Шу кундан бошлаб, Ясриб «Мадинатур-Расул» (Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шаҳри), қисқароқ қилиб айтганда Мадина, дейила бошлади. Бу кун Мадина тарихининг энг ёрқин куни эди. Уйлар ва кўчаларда ҳамд ва тасбеҳ садолари янграрди. Ансорларнинг қизлари шоду хуррам бўлиб, мана бу байтларни хиргойи қиларди:

□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□
□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□
□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□

Гарчи ансорлар бой-бадавлат бўлмасалар-да, улардан ҳар бири Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни ўз уйига туширишни истарди. У зот қайси бир ансорнинг ҳовлиси ёнидан ўтмасинлар, ҳовлининг эгаси дарҳол туяларининг тизгинидан ушлаб: «Сизга қалқон, ҳимоя бўладиган уйга марҳамат қилинг», дерди. Бунга жавобан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Туяни ўз ҳолига қўйинглар, унга (қаерда тўхташи ҳақида) буйруқ берилган», дердилар. Туя бориб-бориб, бугунги Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам масжидлари жойлашган ерга бориб чўкди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унинг устидан тушмаган эдилар, ўрнидан туриб, бироз юрди, кейин у ёқ бу ёққа қараб, яна ўша биринчи чўккан жойига қайтиб келиб чўкди. Шундан кейин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унинг устидан тушдилар. Бу жой Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам тоғалари Бану Нажжорнинг ери эди. Аллоҳнинг Ўзи

Ислом Нури

шунга муваффақ қилди. Негаки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ўзлари ҳам тоғалариникига тушиб, шу билан уларга бўлган ҳурматларини изҳор қилиб қўймоқчи эдилар. Одамлар яна Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни ўз уйларига тушишга қистай бошладилар. Абу Айюб дарҳол Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг юкларини ўз уйига олиб кирди. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Киши юклари қаерда бўлса, ўша ерда бўлади», дедилар. Асъад ибн Зурора келиб, туянинг тизгинидан ушлади. Шундан сўнг туя унинг уйида турди.

Имом Бухорий Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Қариндошларимиздан қай бирларининг хонадони яқинроқ?», деб сўрадилар. Абу Айюб: «Мен яқинроқман, эй Расулуллоҳ, мана бу менинг ҳовлим, мана бу эшигим», деди. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ундай бўлса, боринг, бизга дам олиш учун жой ҳозирланг», дедилар. У бориб жой ҳозирлаб қайтиб келди ва: «Аллоҳнинг баракаси ила туринглар, жой тайёр», деди.

Бир неча кундан кейин аёллари Савда, қизлари Фотима ва Умму Кулсум ҳамда Усома ибн Зайд, Умму Айманлар келишди. Улар билан бирга Абу Бакрнинг ўғли Абдуллоҳ ҳам Абу Бакр оиласи билан бирга чиққанди. Улар орасида Оиша розияллоҳу анҳо ҳам бор эди. Яна бир қизлари Зайнабни Абул Ос ушлаб қолди. Чиқиб кетишнинг имкони бўлмади. У Бадр жангидан кейин ҳижрат қилган.

Оиша розияллоҳу анҳо айтади: Мадинага келганимизда у энг ваболи жойлардан бўлиб, Бутҳоннинг суви ҳидланиб кетган эди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Мадинага келганларида Абу

Ислом Нури

Бакр билан Билол розияллоху анхумо оғриб қолишди. Уларнинг олдига кириб: «Отажон, аҳволингиз қалай, Билол, сизнинг аҳволингиз қалай?», деб сўрадим. Абу Бакрни безгак тутган пайтида мана бу байтни ўқирди:

Тинчгина юргандек бўласан, бироқ,
Ўлим сенга боғичингдан яқинроқ.

Билол эса безгак кетган пайтида овозини баланд кўтариб, мана бу байтларни ўқирди:

Ўт-ўланлар ичра тунармиканман,
Мижанна сувларига борармиканман,
Туфайлу Шомани кўрармиканман,
Бирор тун, бирор кун қувнармиканман.

Оиша розияллоху анҳо айтади: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг олдиларига келиб, бўлган гапларни айтиб бердим. Шунда у киши: «Эй Аллоҳим, Шайба ибн Рабиъа, Утба ибн Рабиъа ва Умайя ибн Халафга Сенинг лаънатинг бўлсин, улар бизни ўз еримиздан ваболи ерга чиқишга мажбур қилишди» дедилар. Сўнг: «Эй Аллоҳим, бизга Мадинани худди Маккадек ёки ундан ҳам суюмлироқ қилиб қўйгин, уни тузатгин, соъию муддига барака бергин, унинг безгагини Жухфа томонларга ўтказгин», деб дуо қилдилар.

Аллоҳ таоло Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг дуоларини ижобат қилди, у зот тушларида сочлари тўзғиган бир қора аёлнинг Мадинадан чиқиб, Жухфадаги Маҳяа деган жойга бориб ўрнашганини кўрдилар. Бунинг таъбири Мадинанинг вабоси Жухфага кўчиши деб кўрилди. Шундан сўнг муҳожирлар Мадинада тортаётган безгак ва

дардлардан халос бўлдилар.

Шу ерда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳаётларининг нубувватдан кейинги даврининг бир қисми яъни, Макка даврининг баёни ниҳоясига етди. Қуйида энди у зотнинг Мадинада ўтказган даврларини қисқача ҳикоя қилинади.